

HVIS JEG VAR FORSKNINGSMINISTER

Som et led i markeringen af 50 års jubilæet udskrev Naturvidenskabeligt Selskab på Fyn dette efterår en stilekonkurrence for unge under uddannelse. Emnet for denne stilekonkurrence, som udløb den 8. oktober 1995, er: "Hvis jeg var forskningsminister", og besvarelserne er bedømt af et udvalg bestående af professor David Favrholt, docent Hans Jørgen Munkholm, lektor Per Morgen, Odense Universitet samt redaktør Holger Kofoed, Fyens Stiftstidende.

Firmaet ComputerMac har doneret en flot førstepræmie og tredjepræmie.

Der indkom i alt 41 besvarelser.

Bidraget til prisopgaven "Hvis jeg var forskningsminister" af:

Karin Wahl Jørgensen

21 år

Student fra Tårnby Gymnasium 1992

Graduate Fellow

Institute for Communication Research

Department of Communication

Stanford University

Stanford CA 94305 USA

blev af bedømmelsesudvalget indstillet til førstepræmien. Karin Wahl Jørgensens artikel bringes i det følgende.

Anden- og tredjepræmien blev vundet af:

Lene Rasmussen, Odense

Brian Pedersen, Odense

Hvis jeg var forskningsminister

Af Karin Wahl Jørgensen

Internalisering af Internationalisering: Informationssamfundets Retorik og Prioriteter

Så blev der atter lys og glæde i Danmark. Oprettelsen af Svend Bergsteins forskningsministerium og det ny liv, som socialdemokraten Frank Jensen har formået at puste ind i ministeriet, har overbevist mange danskere om, at Danmark er i forkanten af informationssamfundet.

For "informationssamfund" er netop kodeordet for forskningsministeriets nyudklækkede vision af et Danmark, der hastigt bevæger sig mod år 2000.

"Informationssamfund" er et vidt, rummeligt begreb, som kan bruges og misbruges til at beskrive næsten alle samfundsmæssige tendenser. Det er så bredt et "sesam luk dig op" ord, at det ikke beskriver noget som helst. Fremtidsforsker Torben Bo Jansen skriver om regeringens Info-Samfundet år 2000 rapport, der formulerer Danmarks forskningsmæssige prioriteter for fremtiden:

"Info-Samfundet år 2000 rapporten", som indeholder retningslinjer for "industri-samfundets" vaneforestillinger om information som værdifuld i sig selv er lige så stærke som den før kopernikanske tro på, at solen drejer rundt om Jorden. Info samfund år 2000 er et typisk eksempel på denne fortidsbundne industrielle opfattelse af information."

Vi må forhindre en fastlåsning i en nærmest religiøs betagelse af *fænomenet*. Snarere må vi eksaminere dets konsekvenser. Og dem er der mange af. Den største fare i forskningsministerens planer om Danmarks tek-

nologiske fremtid er efter min mening, at vi med vores lænestolsvisioner og luftkasteller bliver indfanget i et teknologisk net af danskhed, der isolerer os fra resten af verden. For det er netop en tendens i mange af ideerne om udvikling af info samfundet på dansk manér: Der er en iøjenfaldende mangel på internationalistiske visioner.

Forskningsministeren taler i flere presseinterviews om, hvorledes fremtidige danske computersystemer vil skabe et netværk, der forbinder Roskilde, Odense, Århus og Ålborg. Han glemmer at fremhæve, at internettet også kan og vil forbinde København til Tokyo, Bombay, Lyon og Seattle.

Hvis jeg var forskningsminister, ville jeg styre mod et Danmark, som er integreret i informationssamfundet i stedet for at være dets vandbærer. Hvis vi overser det internationale perspektiv, når vi udarbejder vores informationsteknologiske system, vil dette netop være resultatet; og systemet vil være ét stort teknisk uheld fra den dag, det tages i brug.

Det er der flere grunde til. Den vigtigste er, at vi er et lille land. Vores fremtidige velfærd som en forskningsnation afhænger af vores villighed til at samarbejde, ikke blot med andre danskere, men med folk fra hele verden. En isolationistisk, "vi er bare de eneste og de bedste" holdning til forskning duer ikke for et land som Danmark, som har gode hjerner, ideer og ressourcer, men ikke kan konkurrere med meget større lande. Vores forskningsbudget, som i 1993 var på 15.7 mia. kr. – 6.5 mia. af disse i offentlige midler – virker umiddelbart som en stor pose penge, men udgør kun en dråbe i havet på det internationale plan. Og Danmark har kun en halv snes højere læreanstalter, og relativt få ressourcer for Ph.D. studier og forskning på professorniveauet.

Hvis vi samarbejder med andre læreanstalter og forskningsinstitutioner uden at tage hensyn til landegrænser, kan vi få et langt større udbytte af de kræfter, vi har.

Forskere med specialiserede interesseom-

råder kan finde åndsfæller uden for Danmark. Videnskabsmænd, som ikke kan finde de økonomiske ressourcer, de har brug for i Danmark, kan udvide deres berøringsflade og dermed deres forskningsmuligheder. I stedet for at opdyrke en forskergeneration, som blot arbejder efter danske metoder og tankegange, kan vi få indblik i et utal af indfaldsvinkler og derigennem udvide vor faglige kunnen.

Der er også økonomiske fordele i at samarbejde med undervisningsinstitutioner og virksomheder i udlandet. "Info-Samfund år 2000" planen er af mange kritikere, specielt i undervisningssektoren, blevet beskyldt for at være en smuk, men økonomisk urentabel drøm. Millioner og atter millioner af kroner skal bruges på computerudstyr, og det vil betyde budgetnedskæringer på andre områder, siger de kritiske røster.

Men hvis vi blot tænker i internationale baner, er det let at vende op og ned på denne problematik. Vi kan vinde økonomisk gennem et teknologisk samarbejde med udlandet, både i den offentlige sektor og i det private erhvervsliv. Dermed kan vi nemlig få Danmark ind på verdenskortet igen på så forskellige områder som nye patenter, medicinvidenskabelige gennembrud, naturvidenskab, consulting og undersøgende journalistik. En anden forbedring af danske forskeres vilkår, som vil kunne gennemtrumfes ved en investering i internationalisering, er adgang til kommercielle og institutionelle databaser med internationalt kildemateriale gennem internettet. Der findes et utal af sådanne databaser i USA. Inden for ethvert område kan man finde uendelige mængder af detaljeret og specialiseret information, som konstant føres up to date.

I Danmark er opsporing af faglige kilder hæmmet af håbløst forældet teknologi. Journalister og humaniorastuderende i Danmark, som forsøger at forske i specialiserede emner, er tvunget til at arbejde med referencelitteratur på bogform i uendeligt mange bind og en informationsmængde, der oftest beg-

rænser sig til danske kilder. Referencelitteraturen er svær at bruge; den kræver flere runder af opslag, og en renden frem og tilbage mellem biblioteker, der ikke engang altid har det materiale, som man har brug for. I stedet for at kunne give konkrete, farverige og oplysende eksempler, opspore ukendte specialister, checke alle facts en ekstra gang, og forstå et emne til fulde, tvinges danske tænkere til gang på gang at tage til takke med det middelmådige, det vage, og det unuancerede. Ikke fordi de på nogen måde har mindre evner end britiske, tyske, israelske, australske og amerikanske kolleger, men fordi de ikke har adgang til den samme information.

Ligeledes er det vanskeligt for studerende i eksperimentelle fag at følge med i den hurtige udvikling, netop fordi vi lever i informationssamfundet, hvor informationsmængden vokser med større hast end nogensinde før, og hvor forskningsresultater derfor også forældes meget hurtigere end før. Dette problem nævnes slet ikke som en motiverende faktor for "Info-Samfund År 2000" projektet, selv om det efter min mening er en af de vigtigste grunde til, at Danmark halter bagefter i informationssamfundets forskningsræs.

Endnu en grund til at vende blikket mod udlandet er, at vi skal passe på, vi i vores fascination af de nye muligheder ikke farer vild i informationsjunglen. For at kunne modstå dette nutidens dilemma må vi trække på erfaringer fra lande, som allerede har gennemgået den første smertefulde tilvænningsfase.

At forskningsministeren tager på studierejse i USA for at lære mere om informationsteknologi, er kun en symbolsk handling og vil ikke nødvendigvis have nogen praktisk betydning. Men i det mindste er det den rigtige vej at gå. Det, vi dog i virkeligheden har brug for, er en gennemgribende og videnskabelig undersøgelse af, hvordan avanceret teknologi påvirker brugen af information og samfundsstrukturen generelt. En undersøgelse foretaget af repræsentanter fra det private erhvervsliv, fra en offentlige sektor, og fra

forskersamfundet. En undersøgelse, der vigtigst af alt involverer internationalt samarbejde og en formodning om, at vi bliver nødt til at se dansk informationsteknologi i en større sammenhæng og med større muligheder, end vores nuværende rød-hvide vision tillader.

Vi skal kunne forestille os at bladde igennem 1.200 artikler for at søge oplysninger om kålormens reproduktive system. Vi skal forstå, hvad det betyder, at samfundet pludselig kræver, vi kan navigere rundt i hundretusinder af internet nyhedsgrupper og få noget ud af det. Vi skal overveje, hvad det betyder for unge mennesker i dag, at de bliver afhængige af små sociale computersamfund, som det er tilfældet mange steder i USA. Vi skal forholde os til, hvad der sker med forfatteres copyright, når et værk på mindre end et sekund kan udsendes gratis til læsere hele verden over gennem internettet. Vi skal undervise teenagere i, hvordan man undgår computeriseret sexchikane.

Vi skal også forstå, at specifikke forslag om udvikling af informationsteknologi ikke bør være de eneste retningslinjer for dansk forskning i et ændret samfund. Som Frank Jensen selv har pointeret i flere interviews, er det nødvendigt at begrænse sig til et-årige konkrete programerklæringer for forskningsministeriet, fordi det teknologiske landskab ændrer sig så hurtigt.

Derimod er det vigtigt at ideerne; det retoriske bagland, er i orden, før vi bevæger os ud i de konkrete handlinger. I takt med, at de teknologiske barrierer for forskning nedrives, må praktiske og filosofiske barrierer også kommes til livs.

Først og fremmest må både den almene borger og eksperten have baggrund for og vilkår til at bruge den ny teknologi, før at den kan udnyttes maksimalt. Derfor skal vi også lære at se information som et abstrakt fænomen; et resultat af nysgerrighed, rejser, stimulans, og åbenhed. Vi skal forstå, at et informationsrigt samfund er baseret på frihed og fleksibilitet.

Og disse forudsætninger eksisterer ikke i

den grad, de burde. Et af de største problemer er, at universiteterne i Danmark er inkompatible med institutioner i andre lande. Det er relativt svært at få overført studieaktivitet fra universiteter i andre lande, der er baseret på et friere kursussystem end det danske. For at få meritoverførsel, skal kursusaktiviteten afspejle ikke alene samme indhold, men også samme tankegang som den danske uddannelses. Oftest er der ingen faste regler for merit-overførsel; det bedømmes ved at se på den individuelle sag. Det betyder, at studerende er efterladt til gætværk eller gambling, hvis de vælger at udvide deres horisonter ved at studere i udlandet.

Statens Uddannelsesstøtte gælder kun til tre års studie i udlandet, og kun når strenge krav til uddannelsens indhold opfyldes. Selv ikke de danske grader svarer til udenlandske; på mange studieretninger er bachelorgraden endnu ikke indført eller accepteret som en enhed, og mens den danske doktorgrad ikke svarer til nogen internationalt anerkendt grad, er Ph.D. graden kun meget langsomt ved at vinde indpas her i landet som en normal afslutning på et studieforbånd.

Uvilligheden til at ændre traditionerne bunder ikke nødvendigvis i mangel på overblik. Derimod vidner den om dansk kultur og historie, som altid har været styret af en stærk følelse af national samhørighed og samfundsmæssigt ansvar. Vi er en lille, tæt knyttet nation med en skrøbelig kultur, der ustandseligt påvirkes og ændres af strømninger udefra. Der er ingen tvivl om, at Danmark er sårbart over for kulturimperialisme fra større lande, som også dominerer det globale informationsfund.

Vi dyrker vores loyalitet til uskyldige ikoner som fodboldlandsholdet, Dronningen, frikadellerne og ShuBiDua's selvironi. Men i vores kulturelle bagage bærer vi også rundt på ligusterfascismen, som i sit ekstreme udmønter sig i fremmedhad og intolerance. Og vi fostrer en velbegrundet frygt for at miste vores kulturelle og politiske suverænitæt; en frygt som senest er slået igennem i

den store modstand mod Danmarks optagelse i EU.

Mens vores sociale system, vores materielle velfærd, og vores høje levestandard kan trues af internationalisering på det sociale område, vil forskningsinformation ikke på samme måde kunne tilintetgøres eller formindskes af et tværkulturelt samarbejde. Vi har måske endda helt andre forskningsmetoder og tankegange end andre landes forskere. Men det behøver ikke at betyde, at vi skal isolere os.

Vi må skabe en stemning i landet, der er mere åben over for forskningsmæssigt samarbejde med udlandet. Vi må omstrukturere vores holdning til information, vores holdning til viden, og ikke mindst vores opfattelse af Danmarks placering på verdenskortet. Vores nye retorik bør indbefatte et syn på Danmark som en international forskningspartner og dynamisk ressource. Men et land, som netop på grund af dets ringe størrelse har brug for at være del af et større hele, og ikke selv kan udgøre det.

Det er klart, at vi ikke må prisgive vores kulturelle suverænitæt. Det er også klart, at hvis ikke vi åbner os op for internationale impulser, kan vi risikere helt at miste den gode danske stolthed, som denne suverænitæt bygger på.

Noter:

¹ Torben Jansen "Info-Samfund År 2000 Contra Nytænkning." i *Indsigt - Medlemsnyt for Selskabet for Fremtidsforskning*, nr. 2, 1995, s. 9-13.